175 SENA FOSTNA

L-ISTATWA TA' SAN ĠWANN BATTISTA MATUL IS-SNIN

MARIO XERRI

175 SENA FOSTNA

...monument kolossali, tħares lejha, issaħħrek bil-ġmiel tagħha. Is-sura tal-Prekursur nofsha mistura f'ġild il-ġemel, bil-Ħaruf t'Alla ħdejn riġlejha u b'dik l-id mgħollija 'l fuq iġġagħlek tistenna l-kelma sħiħa li darba dwiet, taqta' daqs l-azzar misnun fil-kuxjenza tad-diżonest Erodi. Mela kellu għaliex jifraħ il-poplu tax-Xewkija għad-dehra tal-istatwa tassew artistika u devota![1]

Hekk jiddeskrivi l-istatwa l-patrijott Xewki Patri Serafrin Borg fil-ktieb tiegħu, *Ix-Xewkija Fi Ġrajjiet il-Kappillani u l-Arċipreti Tagħha* meta jiddeskrivi l-wasla tal-istatwa sewwasew 175 sena ilu. U naħseb ma hemmx wild Xewki li ma jaqbilx ma' kliemu għax fil-kliem konċiż tiegħu, huwa esprima s-sentimenti mistura fil-qalb ta' kull wieħed u waħda minna.

Mija u ħamsa u sebgħin sena ilu, irċivejna siġill, li ma jista' jitneħħa qatt. Irċivejna marka li tfakkarna b'mod dejjiem fir-rabta bla ma taqta' li l-antenati tagħna kellhom matul is-sekli mal-Battista. Rabta li kibret u l-frott tagħha narawh fil-wasla tal-istatwa u f'dak li ġara wara.

Matul il-medda tas-snin il-poplu Xewki ma qagħadx lura milli jindokra din il-ġawhra, din ix-xbieha li tfakkru fil-patrun tiegħu, fil-ħabib tal-Għarus. Ma naqasx milli jżejjinha bl-ifjen tiżjin possibbli li jikkumplimenta l-istil u l-figura tal-Prekursur.

Nagħtu ħarsa kronoloġika lejn xi ġrajjiet ewlenin fl-Istorja li b'mod jew ieħor kellhom rabta mal-istatwa.

1839

Nibdew bi tradizzjoni poplari li fil-verità tmur qabel il-wasla tal-istatwa tal-Battista. Hi marbuta mal-wasla tal-istatwa titulari ta' San Ġorġ (Rabat Għawdex) li ġrat f'din is-sena. Jingħad illi meta l-istatwa ta' San Ġorġ (li wkoll inħadmet minn Pietru Pawl Azzopardi) rifset Għawdex, din merfugħa f'kaxxa tgħabbiet fuq dahar il-bhejjem sar-raħal tax-Xewkija. Fil-knisja ta' San Bert, magħrufa aħjar bħala Tal-Ħniena, jingħad li l-kaxxa bdiet tiżżarma u minnha nħarġet l-istatwa, li minn hemm 'il quddiem inġarret fuq l-ispallejn, l-ewwel għall-pjazza tal-knisja parrokkjali tax-Xewkija u mbagħad għar-Rabat.

L-istess tradizzjoni tgħid li l-poplu Xewki, flimkien mal-Kappillan tiegħu kien ħareġ bi ħġaru biex jara l-istatwa. Tant intlaqat mis-seħer u l-ġmiel tal-kapulavur ta' Azzopardi, li tħajjar hu wkoll jibdew il-proċess biex jordna waħda għall-parroċċa tiegħu ukoll.[2]

Tradizzjoni oħra tgħid li meta Azzopardi ġie biex jaħdem l-istatwa ta' San Ġwann; hu ħa bħala mudell l-istatwa ta' Ġesù fl-istatwa ta' Ġesù u Marija (Sigismondo Dimech, c. 1802-1807) meqjuma fil-knisja parrokkjali ta' San Ġorġ. Biex qala' l-permess, hu offra li jnaqqax għal dik il-parroċċa sett gandlieri tal-injam il-ġmiel tagħhom, li għadhom jitgawdew sal-lum il-ġurnata fil-jiem tal-festa titulari f'Lulju.[3]

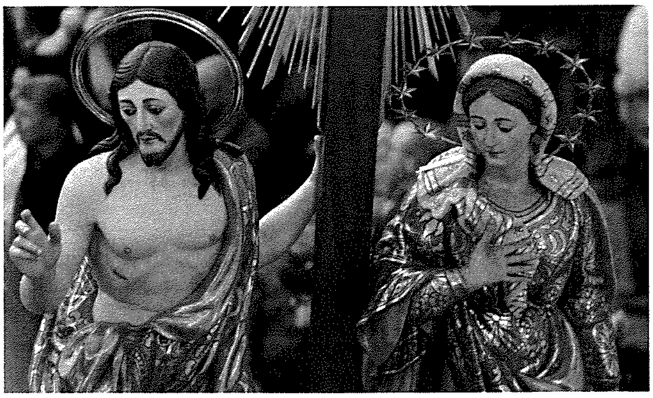

1845

Dak li żgur huwa dokumentat huwa dak li nsibu fuq in-naħa ta' wara tar-Reġistru tal-Magħmudijiet, vol. III jiġifieri r-rakkont tal-wasla tal-istatwa ta' San Ġwann Battista f'Casal Xeuchia. Hawnhekk għandna mniżżel iswed fuq l-abjad il-ġrajja tat-translazzjoni tal-istatwa, li wkoll bdiet mill-kappella Tal-Ħniena[4]. Għaldaqstant din il-kappella kellha x-xorti tilqa' quddiemha l-ewwel żewġ statwi titulari tal-gżira Għawdxija.

Niskopru x'fih id-dokument (stampat) li jagħti deskrizzjoni ta' x'ġara fil-jum tal-Ħadd 22 ta' Ġunju mis-sagħtejn u nofs 'l quddiem.

Serafin Borg, *Ix-Xewkija Fi Ġrajjiet Il-Kappillani U L-Arċipreti Tagħha* (Progress Press; Malta, 1978), pġ. 23

2 Francesco Pio Attard, Gourgion Għadd 57, pġ 9.
3 Ibid
4 Arkivju Parroċċa Xewkija, Liber Baptizatorum, III, p.232.

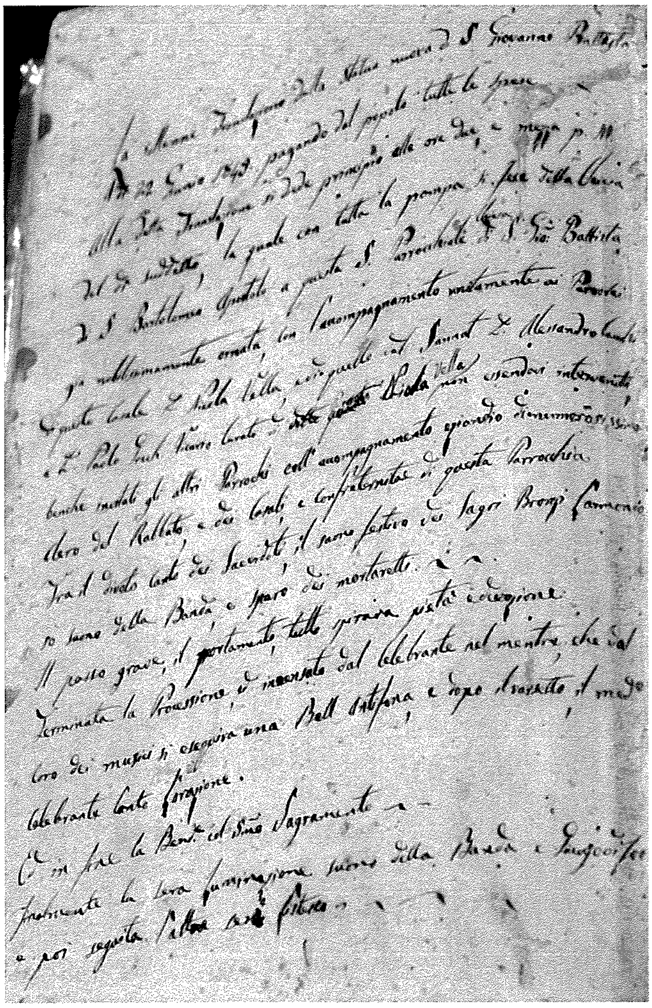
[illegible] della Statua nuova di S. Giovanni Battista
[illegible] tutte le spese
[illegible] alle ore due e mezza p.m.
[illegible] con tutta la pompa [illegible] della Chiesa
[illegible] Parrocchiale di S. Gio: Battista
[illegible] l'accompagnamento unitamente ai Parrochi
[illegible] Sannat D. Alessandro Cauchi
[illegible] non essendovi intervenuti
[illegible] accompagnamento [illegible] numerosissimo
[illegible] gli altri Parrochi coll'accompagnamento
[illegible] Confraternità di questa Parrocchia
[illegible] il suono festivo de' sagri Bronzi l'armonia
[illegible] dei Sacerdoti [illegible] mortaretti.
[illegible] suono della Banda e sparo [illegible]
Il passo grave, il portamento, tutto spirava pietà e religione
Terminata la Processione fu incensato dal Celebrante nel mentre che dal coro dei musici si eseguiva una bell'Antifona e dopo il versetto il med° Celebrante cantò l'orazione.
In fine la Bened. col SSmo Sagramento
[illegible] finalmente la sera [illegible] suono della Banda e fuochi [illegible]
e poi seguita l'altra [illegible] festiva [illegible]

It-translazzjoni solenni tal-istatwa l-ġdida ta' San Ġwann Battista, nhar it-22 ta' Ġunju 1845, bil-poplu jħallas l-ispejjeż kollha.
Għal din it-translazzjoni ngħata bidu fis-2.30pm tal-jum imsemmi, liema saret bil-pompa kollha mill-knisja ta' San Bartilmew Appostlu lejn din il-knisja parrokkjali ta' San Ġwann Battista, diġà mżejna b'mod mill-iktar nobbli, bl-akkumpanjament flimkien mal-Kappillan ta' dan ir-raħal Dun Nikol Vella u tal-Kappillan Ta' Sannat Dun Alessandru Cauchi[5] u Dun Pawl Grech, Vigarju Kurat tal-istess Kappillan Dun Nikol Vella, filwaqt/peress li m'attendewx, anke jekk kienu mistiedna, il-kappillani l-oħra, bl-akkumpanjament ukoll ta' numru kbir ta' kleru mir-Rabat u l-irħula u l-fratellanzi ta' din il-parroċċa, fost il-kant devot tas-saċerdoti, id-daqq festiv tal-Bronż Qaddis[6], id-daqq armonjuż tal-banda u sparar ta' murtaletti.
Il-pass imqit, il-postura, kollox kien jispira pjetà u devozzjoni. Wara li ntemmet il-purċissjoni ġiet inċensata miċ-ċelebrant, waqt li l-kor tal-mużiċisti esegwixxa antifona sabiħa u wara l-versett iċ-ċelebrant kanta l-Orazzjoni (it-Talba). Fl-aħħar il-barka bis-Santissimu Sagrament.
Fl-aħħar nett filgħaxija (saret) illuminazzjoni (mixegħla tad-dawl), daqq ta' banda, ġiġġifogu u mbagħad saret serata festiva.

(Fit-traduzzjonijiet ma sarux bidliet li jakkomodaw lis-sintassi Maltija.
Dan sabiex tibqa' r-rabta mat-tifsira oriġinali bit-Taljan)

L-istatwa mbagħad inħarġet proċessjonalment għall-ewwel darba jumejn, jiġifieri f'jum is-solennità liturġika tat-twelid tal-Għammiedi, it-Tlieta 24 ta' Ġunju 1845. Niftakru li dak iż-żmien il-festa kienet tiġi ċċelebrata fil-jum propju tagħha.

1848

Inħadem is-salib tal-istatwa fil-fidda u ġie bbanjat fid-deheb minn Saverio Cannataci fl-1848, tliet snin wara l-wasla tal-istatwa[7]. Ta' min jgħid li Saverio Cannataci ħa l-bolla bħala arġentier fl-1806 u sar konslu tal-fidda u d-deheb fl-1848, l-istess sena li fiha ħadem is-salib ta' San Ġwann.[8]

1854

Mir-reġistru tal-eżitu nafu li fis-sena 1854, l-istatwa ta' San Ġwann kienet reġgħet nżebgħet, u għal dan il-għan kienet tħallset is-somma ta' tmintax-il skud '... *per nuova tintaura della statua di San Giovanni Battista .. sc 18.*[9] Din kienet inżebgħet mill-istess Pietru Pawl Azzopardi u l-irċevuta datata 20 t'Awwissu 1854 ġiet iffirmata f'isem missieru minn ibnu Ġużeppi.[10]

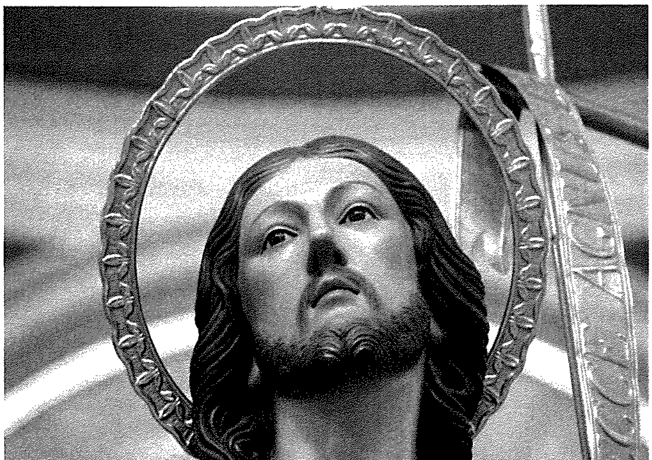

5 Il-Kappillan Ta' Sannat Dun Alessandru Cauchi kien mix-Xewkija u x'aktarx li għalhekk kien l-uniku fost il-kappillani l-oħra kollha li attenda.
6 Bit-terminu 'bronż qaddis' qed jirreferi għall-qniepen li dak iż-żmien kienu jiġu kkonsagrati (mhux biss imbierka) b'rit apposta.
7 Dettall skopert reċentament mill-bull li nsibu fuq l-istess salib.
8 Tagħrif miksub minn George Farrugia.
9 Grazio Grech, *L-Għammiedi 170 Sena L-Għaxqa Tax-Xewkin*, 2015, pġ 20.
10 Stanley Mangion u Christopher Magro, Skulturi Maltin tal-Iskola Spanjola (Print Right Ltd; 2013) pġ. 79-80

1864

Titwaqqaf il-fratellanza ta' San Ġwann Battista, dik li llum terfa' l-istatwa. Flimkien ma' dik tas-Sagrament u dik tal-Madonna tar-Rużarju, din tieħu sehem fil-purċissjoni tal-Battista. Qabel it-twaqqif tal-fratellenza ta' San Ġwann, l-istatwa kienet tiġi merfugħa għall-ewwel mill-gabillotti u wara minn xi baħrin li ħallsu xi flus. Għanja folkloristika b'rabta ma' din li kienet tinstema' kienet din:

Issa wasal San Ġwann tagħna,
Trid tarahom il-baħrin,
Dawn jerfgħuh fuq wiċċ idejhom
B'dawn l-imkatar tal-ħarir.

1889

Fis-sena 1889 ġew maħduma l-pedestall u l-bradella ta' San Ġwann Battista minn Pawlu Bugeja u li ġabar għalihom is-Sur Salvatore Mercieca[11].

Ta' min jinnota li fuq kull naħa tal-pedestall oriġinali, li kien ġie mal-istatwa, kien hemm xena li tirrappreżenta xi episodju mill-ħajja tal-Battista. Dawn kienu tpittru mill-istess skultur Pietru Pawl Azzopardi. Dan il-pedestall għadu jinsab fil-parroċċa tagħna.

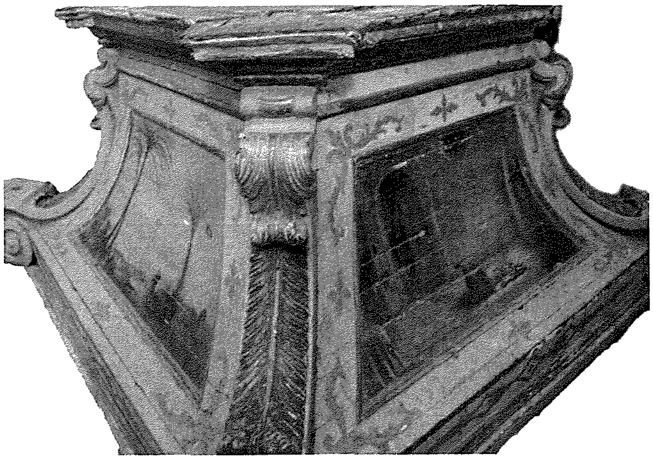

1908

Minn din is-sena fi żmien l-Arċipriet Dun Anton Aquilina l-purċissjoni ta' San Ġwann bdiet issir filgħaxija.

1939

Fil-5 ta' Settembru 1939, issa li kienu tlestew in-navi, l-istatwa ta' San Ġwann tpoġġiet għall-ewwel darba fin-niċċa l-ġdida tagħha li kienet tinsab fin-navata tax-xellug. Qabel hija kienet tinsab fil-kappella tal-Addolorata, fin-niċċa tan-naħa tal-lemin.[12]

1943

L-istatwa ġiet miżbugħa mill-Professur Ġużeppi Briffa minn Birkirkara. Ix-xogħol inbeda fl-1 ta' Ġunju u ntemm fl-4 ta' Ġunju 1943. L-ispiża telgħet għal £20 sterlina u ħallashom il-Prokuratur ta' dak iż-żmien Dun Franġisk Debono. Dakinhar l-istatwa kienet ittieħdet fid-dar tal-Arċipriet Antonio Xuereb fejn kien sar ix-xogħol. L-istess Briffa kien ospitat fl-istess dar.[13]

1945

Ġie ċċelebrat bil-kbir l-ewwel ċentinarju mill-wasla tal-istatwa titulari. Minkejja li x-Xewkija bħall-bqija tal-pajjiż kienet għadha qed tirkupra mill-konsegwenzi koroh tat-Tieni Gwerrra Dinjija, ma setax jonqos li din l-anniversarju importanti ma jitfakkarx bl-aħjar mod possibbli.

Fis-17 ta' Ġunju l-Arċipriet Dun Anton Grima kien qara lill-poplu miġbur għan-novena, ir-relazzjoni li nsibu fir-Reġistru tal-Magħmudijiet, vol.III, li tiddeskrivi l-wasla tal-istatwa. B'ringrazzjament huwa ntona wkoll it-Te Deum. Dakinhar ukoll b'tifkira ta' dan iċ-ċentinarju kienet iżżanżnet statwa ta' San Ġwann bil-ħarufa maħduma minn Wistin Camilleri waqt marċ mill-Banda Leone.[14] Din kienet tħallset minn Pawlu Azzopardi (Ta' Ħaqqu).

Fil-jiem tat-tridu 20, 21 u 22 ta' Ġunju kien ippiretka l-W.R. Patri Prior Ġorġ Borg O.C. F'jum il-festa li dakinhar il-jum liturġiku tal-24 inzerta l-Ħadd, il-quddiesa pontifikali tmexxiet mill-E.T. Mons. Ġużeppi Pace D.D, J.C.D, Ph.D. li niseġ ukoll il-paniġierku dwar il-virtujiet ta' San Ġwann. Filgħaxija l-Isqof mexxa hu wkoll il-purċissjoni. Il-paniġierku ta' qabel il-purċissjoni kien nisġu Patri Alan Fenech S.Th.L. O.P. Il-mużika tmexxiet mill-Mastru di Kappella tal-katidra, Pawlu Lanzon.

Ta' min jinnota li l-Ġimgħa 22, fl-aħħar tat-tridu u fil-jum li fakkar eżatt il-mitt sena eżatt mill-wasla tal-istatwa kienet saret translazzjoni bl-istatwa ta' San Ġwann mat-toroq tar-raħal. F'din l-okkażjoni ħadet sehem il-Banda La Stella.

F'jum il-festa kienu ħadu sehem erba' baned. Minbarra l-baned Għawdxin La Stella u Leone kienu ġew mistiedna wkoll il-baned Maltin, La Valette u San Ġiljan. La Valette kienet ġiet fostna minn lejlet il-festa u pparteċipat fost oħrajn fit-translazzjoni ta' lejlet il-festa wkoll. Niftakru li l-Banda Prekursur kienet għadha mgħaffġa bil-gwerra billi s-suldati Ingliżi kienu okkupaw il-każin u bosta bandisti kienu ttieħdu bil-lieva.

Ta' min isemmi wkoll li kienet ġiet ikkummissjonata l-qanpiena ż-żgħira għall-kampnar f'din l-okkażjoni wkoll.

Fit-2 ta' Settembru 1945 sar marċ mill-Banda Leone bl-istatwa tal-Battista. Wara d-dimostrazzjoni sar programm mużikali u s-serata ntemmet bil-ħuġġieġa.

1949

Fit-13 ta' Ġunju 1949, l-aħwa Saliba magħrufa bħala Ta' Flieles taw bħala rigal lill-knisja, 4 vażetti (kannestrini) tal-fidda biex jitpoġġew fuq il-bradella ta' San Ġwann

11 Serafin Borg, *Ix-Xewkija Fi Ġrajjiet Il-Kappillani U L-Arċipreti Tagħha* (Progress Press; Malta, 1978), pġ. 23-24.
12 Memorie della Chiesa Arcipretale di Xeuchia 1936-1971, p.22.
13 Ibid., p.24.
14 Ibid., p.26.

Battista. Id-disinn tagħhom sar mis-Sur Lawrenz Zammit Haber u x-xogħol mirqum b'mod fin fil-fidda sar mill-Artist is-Sur Lawrenz Pace Ferand minn tas-Sliema. Dakinhar kellhom valur ta' madwar £300 sterlina.[15] Ħabrek ħafna għal din l-opra l-maħbub saċerdot Dun Karm Azzopardi.

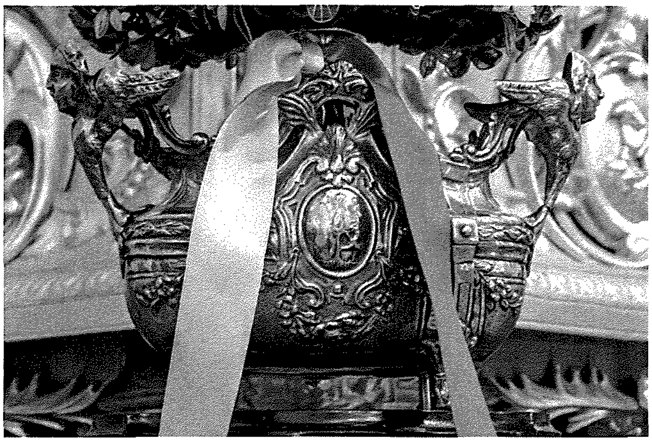

1957

L-Arċipriet Ġużeppi Grech jikteb li fl-okkażjoni ta' din il-festa l-artist Professur Ġużeppi Briffa żebagħ l-istatwa artistika tal-Battista.[16] Jew forsi ried jgħid irtukkjaha? Mir-reġistru tal-eżitu nafu li b'rabta ma' dan ix-xogħol kienet tħallset is-somma ta' £35. *(per restaurazione della statua di San Giovanni Battista).*

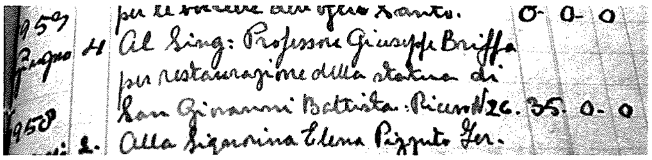

Al Sing: Professore Giuseppe Briffa
per restaurazione della statua di
San Giovanni Battista. Ricevuto 26. 35. 0. 0
Alla Signorina Elena Pizzuto Ger.

1961

Fil-21 ta' Ġunju 1961 ġiet imżanżna dijadema tad-deheb fuq ras l-istatwa ta' San Ġwann, xogħol l-arġentier Naxxari Ġużeppi Pirotta (imlaqqam il-Parapajs). L-ispiża qamet £180 u ġabarhom is-Sur Pawlu Grech mix-Xewkija.[17]

1982

Fl-okkażjoni tal-festa ta' San Ġwann, iżżanżnet u tbierket il-kristallina ġdida għan-niċċa tiegħu. Ix-xogħol u l-illustrar tal-kewba sar mis-Sur George Farrugia mir-Rabat Għawdex. Id-disinn li nsibu fil-bażi tal-kristalla sar mis-Sur Ġużeppi Sagona. L-ispejjeż kollha tħallsu mill-aħwa Katerina u Marija Theuma.[18]

1995

Ħamsa u għoxrin sena ilu, cioè fis-sena 1995, ġie mmfakkar l-150 sena mill-wasla tal-istatwa artistika ta' San Ġwann Battista. Kif mistenni kienu saru festi speċjali. Dawn saru bejn il-11 Il-25 ta' Ġunju. Fost oħrajn kienet ittellgħet akkademja Mużiko-Letterarja bis-sehem tal-Banda Prekursur flimkien mal-Kor Vox Clamantis, Tenur u Baritnu. Fil-final tagħha sar il-ħruġ tal-istatwa ta' San Ġwann Battista min-niċċa. Kien ittella' wkoll spettaklu bl-isem L-Għanja tal-Battista kitba tas-Sur Laurence Camilleri u produzzjoni ta' George Mizzi. Fil-festi Liturġiċi ħadu sehem l-Arċipriet u l-Kapitlu tal-Kolleġġjata Bażilika tan-Nadur, l-Arċipriet u l-Kapitlu tal-Kolleġġjata Bażilika ta' San Ġorġ tar-Rabat, L-Arċipriet u l-Kapitlu l-Kolleġġjata Bażilika tax-Xagħra, L-Arċidjaknu u l-Kapitlu tal-Katidral t'Għawdex flimkien ma' Mons. Nikol Ġużeppi Cauchi, Isqof tad-Djoċesi. Fil-purċissjoni li saret nhar il-Ħadd 25 ta' Ġunju ħadu sehem l-Arċiprieti u l-Kappillani tal-parroċċi ta' Għawdex.

Fis-sitta ta' filgħaxija tal-Ħamis 22 ta' Ġunju, il-jum eżatt li fakkar il-150 sena mill-wasla tagħha, l-istatwa ta' San Ġwann inħarġet mir-Rotunda u twasslet b'carcade li għadda minn Triq Indipendenza u Triq l-Imġarr sa ħdejn il-kappella tal-Madonna Tal-Ħniena, propju l-post fejn 150 sena qabel kienet bdiet it-translazzjoni tal-istatwa għall-knisja parrokkjali tax-Xewkija. Il-poplu Xewki speċjalment ta' dawk l-inħawi laqgħu l-istatwa b'ċapċip kbir. Minn hemm beda korteo devot ta' talb għar-Rotunda. Ħadu sehem it-tliet Fratellanzi tal-parroċċa - dik tal-Madonna tar-Rużarju, tas-Santissimu Sagrament Imqaddes u ta' San Ġwann Battista. Il-korteo kien akkumpanjat mill-Banda Prekursur b'marċijiet u innijiet reliġjużi. Ir-residenti ta' Triq San Bert sellmu lil San Ġwann bi tfigħ ta' fjuri tul it-triq kollha. Kif l-istatwa tal-Battista waslet fil-bieb tar-Rotunda ntlaqgħet bil-kant tal-Antifona u sar id-dħul solenni fit-tempju dedikat lilu. Wara saret konċelebrazzjoni tat-tieni jum tat-tridu mmexxi minn Mons. Ġużeppi Curmi flimkien mal-Arċipriet Mons. Carmelo Mercieca, saċerdoti u patrijiet Xewkin.

Filgħaxija, saret dimostrazzjoni bl-istatwa ta' San Ġwann iż-żgħir li kienet inħadmet 50 sena qabel.

Ta' min isemmi li f'din is-sena wkoll, kien sar ir-restawr u induratura ġdida tal-padestall tal-istatwa. Ix-xogħol sar minn Publiju Magro u sewa Lm 3,500.

2015

Tfakkar il-170 sena mill-miġja tal-istatwa. Fost oħrajn kien ittella' fil-pjazza l-feature 170 Sena ta' Storja mill-Miġja tal-Istatwa ta' San Ġwann.

2020

Kif ilkoll nafu matul l-aħħar xhur saru diversi proġetti u inizjattivi b'rabta mal-175 anniversarju fosthom ewlieni r-restawr u l-konservazzjoni tal-istess statwa u l-pedestall tagħha mid-ditta PrevArti. Sar ukoll xogħol ta' rinovazzjoni u tisbiħ fuq in-niċċa tal-istatwa. Imma mhux biss! (Ara rapporti dettaljati ta' dawn il-proġetti f'din il-ħarġa stess).

15 Ibid., p.41.
16 Ibid., p.68.
17 Ibid., p.73.
18 Gorgion Għadd 25 (Jannar 1983) p.16.